

MŰHELY

Szabó-Kovács Dorottya

EXPLICIT TANÍTÁS VAGY IMITÁLÁS?

A SZÓTAGÖSSZEONÁS ÉS AZ ÁTSZÓTAGOLÁS LEHETSÉGES FEJLESZTÉSÉNEK VIZSGÁLATA MAGYAR AJKÚ SPANYOL NYELVTANULÓK BESZÉDPRODUKCIÓJÁBAN

Bevezetés

A spanyol nyelv Magyarországon tradicionálisan második idegennyelvként van jelen a középiskolákban, és tanításakor a pedagógusok inkább a morfoszintaktikai jellemzőkre helyezik a hangsúlyt, míg a kommunikációs kompetenciáknak kevesebb tér jut. Mivel a magyarországi hivatalos nyelvvizsgákon nem ér sok pontot a kiejtés, és az országban használt tankönyvek nem tárgyalják a témát részletesen, még külső tényezők sem ösztönzik arra a tanárokat, hogy több figyelmet fordítsanak a kiejtés tanítására (Baditzné, 2014, 2020). Hasonlóképpen, Poller (2018a) középiskolai tanítási tapasztalatai során azt találta, hogy a spanyol nyelvet tanulók nincsenek hozzászokva a kiejtés explicit módon való tanulásához. Az említett problémák mellett érdemes kiemelni, hogy Hegedűs (2019) kutatása alapján az általános iskolai órákon a célnyelven folytatott szóbeli kommunikáció nagyon ritka szokott lenni a nyelvtanulók között. Ezen okokból kifolyólag különösen fontosnak tűnik a magyar ajkú nyelvtanulók kiejtésének fejlesztése.

A magyar anyanyelvű nyelvtanulók számára a spanyol nyelv kiejtése „nem tűnik túl nehéznek”, mert a spanyol hangok többsége a magyarban is megjelenik (Baditzné, 2021: 149). Azonban még így is találunk a szakirodalomban olyan tanulmányokat, melyek a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtésbéli problémáira utalnak, különösen szupraszegmentális szinten. Kutatásaihoz Baditzné (2019, 2020) B1-B2-es KER (Oktatási Hivatal, 2002) szintű magyar nyelvtanulók spontán beszédét tartalmazó korpuszt használt. Az ezeken a felvételeken hallott beszédből hiányoztak a spanyol nyelv bizonyos jellemzői, mind a szegmentális (például a <v> és a azonos kiejtése; a /b d g/ közelítőhangként való ejtése), mind pedig a szupraszegmentális szinten (szavak átkötése, más néven *átszótagolás*; hangsúlyozás; az [e] hanggal való hezitálás). Az említett hangminták elemzésekor az anyanyelvi adatközlők számos problémás jellemzőt emeltek ki a magyarok beszédében: a szerintük nyolc legzavaróbb tényezőtől öt szupraszegmentális jellemző volt (*átszótagolás*, *hezitálási formák*, *hangsúlyozás*, *beszéddallam* és *beszédtempó*).

Ennek a kutatásnak tárgya két szupraszegmentális jellemző, az úgynevezett *sinalefa*, vagyis *szótagösszevonás*, és a korábban már említett *átszótagolás* vizsgálata a magyar nyelvtanulók tanításának szempontjából. A szótagösszevonás területén már végeztem vizsgálatokat. Az azonos magánhangzók szóhatáron való összevonását vizsgáló tanulmányomban (Kovács, 2022a) azt találtam, hogy míg ez a jelenség gyakori a spanyol nyelv változataiban (a madridiban, az andalúzban, a mexikóiban és az argentinai-uruguayiban), addig a B2-es KER szintű magyar ajkú spanyol nyelvtanulók

beszédében csak elvétve található meg (a lehetséges esetek 5,88%-ában fordult elő). Ennek a mintának az egyik oka az lehet, hogy a magyar adatközlők nagyon szegmentáltan beszéltek, ezáltal pedig csökkent a szünet nélkül egymás után kiejtett szavak száma, így a szótagösszevonásnak a lehetősége is. Ennek, és az átszótagolásra vonatkozó eredményeknek (Baditzné, 2019, 2020) fényében fontosnak tűnik e két szupraszegmentális jellemző fejlesztése spanyol nyelvórákon.

Ebben a tanulmányban arra keresem a választ, hogy az explicit tanítás, vagyis nyílt instrukciók használata, vagy a célnyelvi mintának való kitétség, annak imitálása járul-e hozzá jobban a szótagösszevonás és az átszótagolás alkalmazásához. Kutatási kérdésem tehát a következő: Melyik módszer bizonyul hatékonyabbnak a szótagösszevonás és az átszótagolás fejlesztésekor: az, hogy a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók megismerik és gyakorolják az említett jelenségeket, vagy az, hogy autentikus, célnyelvi mintával találkoznak?

Ahhoz, hogy választ kapjak e kérdésre, empirikus, kvantitatív kutatást végeztem, mely során a két módszer eredményeit hasonlítottam össze magyar ajkú spanyol nyelvtanulók beszédprodukciónak (olvasását) elemezve. Az elkövetkezendő szekciókban részletesen tárgyalom a két kérdéses szupraszegmentális jellemzőt, a szótagösszevonást és az átszótagolást, majd bemutatom a vizsgálatomban résztvevő adatközlőket és a használt módszereket. Ezt követően a kapott eredményeimet összegzem, végül pedig tanulmányt konklúzióimmal zárom.

Szótagösszevonás

A szótagösszevonást tekinthetjük egyfajta szótagredukciónak, melyet úgy határozhatunk meg, hogy a ténylegesen megvalósult szótagok száma elmarad a norma alapján várt szótagok számától (Johnson, 2004, idézi Burchfield & Bradlow, 2014). A spanyol nyelvben a magánhangzó-kapcsolatokat egyetlen szótagban, diftongusként (három magánhangzó esetén triftongusként) vagy különálló szótagokban, hiátusként is ejthetjük a nyelv szabályai alapján (vö. Hualde et al., 2010). A spanyol azonban a hiátusok feloldását preferálja, így a gyors beszédben különösen jellemző a hiátus diftongussá való redukálása (Alba, 2006; Hualde et al., 2010; Navarro, 1977, idézi Hualde 2020). Bizonyos esetekben akár az is előfordulhat, hogy a magánhangzó-kapcsolat egy tagja oly mértékben redukálódik (eltűnik), hogy csak egyetlen hang akusztikai lenyomata lesz érzékelhető (Aguilar, 2003).

A kutatásom egyik fókuszában szótagösszevonás (*sinalefa*) áll, mely a magánhangzó-kapcsolatok egyetlen szótagban való ejtését jelenti szóhatáron, Espinosa (1924) definícióját követve¹. Erre egy példa a *mi amigo* ('barátom') kifejezés, melynek ejtése [mja.mí.ʝo]. A fonetikus átírásból látható, hogy egyfelől az [i] hang félhangzóvá redukálódik, másfelől pedig diftongust (vagyis egyetlen szótagot) képez a következő szó kezdetén álló [a] hanggal. Érdeemes megemlíteni, hogy szomszédos, azonos magánhangzók esetében e hangkapcsolat akár egyetlen magánhangzó időtartamára csökkenhet, például *estaba aquí* ('itt volt/voltam'), [es.tá.βa.kí] (Hualde, 2014). A szakirodalom alapján a szótagösszevonás mind a félszigeti, mind pedig az amerikai nyelvváltozatokra jellemző (Hualde, 2020; Navarro, 1977, idézi Hualde, 2020). Ez alól

¹ Fontos kiemelni, hogy a spanyol nyelvű szakirodalomban többféle meghatározással találkozhatunk attól függően, hogy a szótagredukció szó belsejében vagy szóhatáron, illetve azonos vagy különböző magánhangzókból álló hangkapcsolatokban jelenik meg (vö. Espinosa 1924; Hualde 2020; Planas-Morales 2013). Ebben a tanulmányban a *szótagösszevonás* terminust a spanyol *sinalefa* szó magyar fordításaként használom, mely akár azonos, akár különböző magánhangzók szóhatáron való összevonására utal.

csak azok a dialektusok (például Paraguay és Bolívia területén) jelentenek kivételt, melyek egy indián nyelv (ebben az esetben a guaraní) hatására hangszalagzárát (glottális zárhang, [ʔ]) illesztenek be a magánhangzóval kezdődő szavak elé, ezáltal megtartva a hiátust és akadályozva a szótagösszevonást (Lipski, 1996).

A magyar nyelvre vonatkozóan a szakirodalom nem említi a szótagösszevonást mint a nyelv tipikus jellemzőjét, viszont olyan tényezőket sem említi, melyek a jelenség létezését megakadályoznák. A magyar anyanyelvűek spanyol beszéde esetén azonban problémát jelenthet a szótagösszevonás szempontjából az, hogy a „sztenderd” magyar nyelven nem egyértelmű a diftongusok jelenléte. Egyes szerzők megengedőbbek (Szigetvári, 2014), míg mások szerint egyáltalán nem találhatóak meg a nyelvben (Gósy, 2004). Kylstra és de Graaf (1980/2003) például a magyar [j] hangot más nyelvek diftongusainak félhangzóihoz hasonlítja, amit Kassai (1982/2003a és 1984/2003b) fonológiai elemzésekkel cáfol. Az /au/ és /eu/ hangkapcsolatok diftongusként való kezelésére vonatkozóan különböző álláspontokkal találkozhatunk, melyek közül többen bizonyos szavakban diftongust, míg másokban hiátust vélnek észlelni (vö. Deme, 1971-1972; Kálmán & Nádasy, 2007; Nádasy & Siptár, 1994; Siptár 2003; Szigetvári, 2014).

Ezek alapján feltételezhetjük, hogy a diftongusok ejtése nehézséget okoz a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók számára, különösen, ha nincsenek tisztában az említett jelenséggel. Ezt Hauser (1959) az /ue/ kapcsolat szempontjából meg is erősíti. Poller kutatása (2018b) alapján azonban a B2-es KER szintű magyar nyelvtanulók beszédprodukciónak az /ie/ és az /ia/ magánhangzó-kapcsolatok a spanyol normáihoz állnak közelebb, ahogy Sinka (2021) tanulmánya alapján sem nehezítik a megértést a magyarok által produkált diftongusok. Az idézett tanulmányok azonban szavakon belül vizsgálja a diftongusok kiejtését, nem pedig szóhatáron, mely esetünkben a releváns.

Átszótagolás

A Vennemann által megfogalmazott szótagkapcsolat-törvények szerint (1988, idézi Dressler & Siptár, 1989, 1998), ha a szavak összekapcsolásakor két szótag szomszédossá válik, létrejöhet az úgynevezett *átszótagolás*, ami széles körben megtalálható a világ nyelveiben (Lahoz-Bengoechea & Jiménez-Bravo, megjelenés alatt). A gyakorlati példákat tekintve Steriade (1988) és Harris (1996, idézi Him Fábrega, 2015) a VC.V szerkezet V.CV-vé való átszervezését emelik ki, vagyis a szóvégi mássalhangzó a következő, magánhangzóval (vagy például a spanyol esetében néma *h*-val) kezdődő szó elejére helyeződik át. Erre lehet egy példa *el hombre* ('a férfi'), kiejtése átszótagolás után [e.lóm.bre] lesz (Civit Contra, 2018). Emellett azonban Vennemann (1988) munkájából kiindulva Dressler és Siptár (1989, 1998) arról ír, hogy a szótagzárlat utolsó mássalhangzója akkor is áthelyeződhet a következő szótag kezdetére, ha az adott szótagzárlat két mássalhangzóból áll, míg a következő szótagelő egyetlen mássalhangzóból. Civit Contra (2018: 207) alapján pedig a szótagösszevonást is az átszótagolás egy típusának tekinthetjük.

A spanyol nyelvben nagyrészt nyílt szótagokat találunk magánhangzóredukció nélkül (Del Viso Pavón, 1991, idézi Gutiérrez et al., 2003; Pike, 1945, idézi Lahoz-Bengoechea & Jiménez-Bravo, megjelenés alatt), és az adott kontextus befolyással bír a szótagok eredeti elválasztására (Puigvert Ocal, 2016), vagyis a szavak szegmentálására (Lahoz-Bengoechea & Jiménez-Bravo, megjelenés alatt). Ezért az átszótagolás és az ehhez hasonló jelenségek gyakoriak, általános jellemzői a nyelvnek (Civit Contra, 2018;

Selting et al., 2019); az átszótagolás különösen a CV szerkezetek vagy szóhatáron átívelő magánhangzó-kapcsolatok esetében gyakori (Puigvert Ocal, 2016). Ennek a folyamatnak a következtében a szavak vagy szótagok közötti határ helye megváltozik, ez pedig kihatással van az adott szavak fonológiai és fonetikai alakjára (Oropeza Escobar, 2012).

A spanyolban azonban az adott nyelvváltozattól is függ az átszótagolás jelenléte és minősége. A félszigeti (spanyolországi) dialektusokban például mindegyik mássalhangzó részt vehet a folyamatban, bizonyos ecuadori dialektusokban viszont néhány mássalhangzó, például a /s/ és a /n/ nem tud átszótagolódni, míg mások, mint a /l/, igen (Robinson, 2012). Az aspirációt mutató dialektusok (lásd például Brown & Torres Cacoulos, 2002) között is találunk különbségeket. A karibi és az argentinai Río Negro tartományban beszélt változatban az aspiráció az átszótagolás előtt megy végbe. Ezeken a területeken a *dos alas* ('két szárny') kifejezést így [do.ha.la^h]-ként ejtik. Ezzel ellentétben viszont a Buenos Aires-i spanyolban az átszótagolás az aspiráció előtt következik be, és a *dos alas* kiejtése emiatt [do.sa.la^h] lesz: mivel valóban előbb történt meg az átszótagolás, az aspiráció nem lesz érvényes az immár szótagelőként viselkedő első /s/ esetében (Kaisse 1999, idézi, Lahoz-Bengoechea & Jiménez-Bravo, megjelenés alatt). A korábbiak mellett térjünk ki a paraguayi spanyolra és a yucatán-félszigeti dialektusra, hiszen ezekre jellemző hangszalagzár beékelése a magánhangzóval kezdődő szavak elé, melynek következtében nem tud megvalósulni az átszótagolás ezekben a környezetekben. Így például a *mis hijos* ('fiaim') kifejezést [mis.ʔi.xos]-ként ejtik (Lipski, 2007; Michnowicz & Kagan, 2016; Trawick & Michnowicz, 2019, idézi Lahoz-Bengoechea & Jiménez-Bravo, megjelenés alatt).

A magyar nyelvben a szótagolás folyamatos és jobb-bal irányú, tehát újra kell alkalmazni morfológiai és fonológiai műveletek után. Előfordulhat az átszótagolás, amikor például a szótó utolsó szótagjának szótagzárkora átszótagolódik, amennyiben a hozzá járuló toldalék magánhangzóval kezdődik (Levin, 1985, idézi Törkenczy & Siptár, 2000), lásd például az *ablakok* szót, melyet „ab.la.kok”-ként szótagolunk. Ennek ellenére azonban a szakirodalomban több olyan érvet találunk, melyek alapján problémás az átszótagolás státusza a magyar nyelvben, elsősorban szóhatárt átívelő esetekben. Szépe (2006) alapján például az *elviszlek a [...]* kifejezés szótagolása „el.visz.le.ka”, ugyanis a *k* a következő szótag szótagelőjébe kerül át, pontosabban a *k* a névelő (vagyis az „a”) üres szótagelő pozíciójába szótagolódik át. Ez a folyamat a morfémahatár megváltozásával is együtt jár, azonban ennek a folyamatnak kritérium az, hogy az újonnan létrejött határ mindkét oldalán morféma marad, ennek a szabálynak viszont sem az „elviszle” (így hiányosan), sem pedig a „ka” (a betöltött szótagelővel) nem felel meg. Dressler és Siptár (1989, 1998) pedig arra hívják fel a figyelmet, hogy a szótagvégi /b d t/ mássalhangzóknak át kellene szótagolódniuk, mint például a *mosd meg* kifejezésben, a magyar nyelv azonban nem tolerálja /bm dm tn dl bf bv dv tm df/ kapcsolatokat (sem a zöngétlen megfelelőiket) a szótag elején. Ezt a konfliktust úgy oldja meg a magyar, hogy a problémás zárhang törlődik, lásd például a [d] hang a *mosd meg* alakban. Ennek a magyarízatnak igaznak kellene lennie a réshangokra és a zár-réshangokra is, viszont ezek sosem törlődnek. A szerzők szerint ez a terület további vizsgálatokat igényel.

Mindez alapján megint csak egy olyan jelenséggel állunk szemben, melynek esetleges hiánya vagy legalábbis nem egyértelmű előfordulása a magyar nyelvben negatívan befolyásolhatja a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók beszédprodukciónál. Az, hogy az átszótagolás nem egy általános jellemzője a nyelvtanulók anyanyelvének, azt feltételezi, hogy a célnyelven kivitelezett beszédükben sem fogják alkalmazni. Mindez különösen annak fényében jelent problémát, hogy a spanyol nyelvben viszont gyakran

jelenik meg az átszótagolás, és ahogy korábban már említettük, a spanyol anyanyelvű beszélők számára zavaró ennek hiánya (Baditzné, 2019, 2020).

Anyag és módszer

Kutatásom célja az volt, hogy a szótagösszevonás és az átszótagolás helyzetét és lehetséges fejlesztését vizsgáljam magyar ajkú spanyol nyelvtanulók beszédprodukciónak. Kutatási kérdésem az volt, hogy azzal javítható-e inkább az adatközlők kiejtése, hogy megismerik az említett jelenségek szabályait és gyakorolják alkalmazásukat, vagy célnyelvi beszédminta imitálása ér-e el jelentősebb hatást. Elemzésem alapját hét mondat alkotta (lásd 1. táblázat), melyek az *Aula Internacional 1* (Corpas et al., 2015) spanyol nyelvkönyv egy kifejezetten ezt a két szupraszegmentális jellemzőt gyakoroltató feladatából származnak. A mondatokban összesen nyolc esetben fordult elő szótagösszevonás, és tizenegyszer átszótagolás. A következő táblázatban alá vannak húzva a szótagösszevonást tartalmazó kontextusok, míg az átszótagolás félkövérrel szedve jelenik meg.

A KUTATÁSHOZ HASZNÁLT MONDATOK LISTÁJA
Quiero aprender español . ('Meg akarok tanulni spanyolul.')
Hablo <u>un</u> poco de <u>inglés</u> . ('Beszélek egy kicsit angolul.')
La <u>historia de España</u> es muy interesante . ('Spanyolország történelme nagyon érdekes.')
¿Estudias alemán ? ('Németül tanulsz?')
Quiero <u>ir a</u> vivir a México. (kb. 'Mexikóban akarok lakni')
Quiere n ir al Museo Reina Sofía <u>y</u> conocer el arte español. ('El akarnak menni a Reina Sofía Múzeumba megismerni a spanyol művészetet.')
Las excursiones de <u>esta</u> semana no son interesantes. ('Az eheti kirándulások nem érdekesek.')

1. táblázat. A szótagösszevonást és átszótagolás tartalmazó kontextusok a kutatáshoz használt mondatokban.

A fent bemutatott mondatokat összesen tíz spanyol szakos első- és másodéves egyetemista olvasta fel, nyolc nő és két férfi, mindannyian önként vettek részt a kutatásban, és nem ismerék annak célját, fókuszát. Életkoruk 18-23 év volt a kutatásban való részvételükkor (1998 és 2003 között születtek), körülbelül B1-B2-es

KER szinten beszélték a spanyol nyelvet², és képzésük részeként egyiküknek sem volt még spanyol nyelvre vonatkozó fonetika kurzusa. A vizsgálat első lépéseként ezek az adatközlők önállóan hangfelvételt készítettek magukról, ahogy felolvassák a hét mondatot, majd ezeket a hangmintákat elküldték a tanulmány szerzőjének (*előteszt*). Ezt követően két csoportra bontottam nyelvtanulókat, és legalább nyolc nappal a felvételek beérkezése után mindannyian egy egyéni, magyar nyelvű videóhíváson vettek részt.

A hívás elején történt meg a személyes adatok felvétele, majd az adatközlők beleegyezésüket adták ahhoz, hogy felvétel készüljön a videóhívásról. Ezután a résztvevők fele (négy nő, egy férfi) explicit tanításban vett részt, mely során megismerték a szótagösszevonást és az átszótagolást, illetve ezek szabályait. E frontális szakasz után az adatközlőknek volt lehetőségük gyakorolni a két kérdéses jelenség felismerését és alkalmazását több feladat segítségével. A kutatás résztvevőinek másik fele (szintén négy nő és egy férfi; „imitálás” csoport) explicit tanítás helyett egymás után háromszor egy olyan autentikus hangmintát hallgatott meg, melyen egy anyanyelvi beszélő olvassa fel azokat a mondatokat, melyeket korábban ők maguk is felvettek. Ez a csoport tehát nem hallott a két vizsgált jelenségről, és csak hallgatta, nem ismételte a mondatokat, ezzel szimulálva a célnyelvi országban való tartózkodás körülményeit. A videóhívás végén minden résztvevő, vagyis akár explicit tanításon vett részt, akár hangfelvételt hallgatott, újra felolvasta a már többször említett hét mondatot (*utóteszt*). Mivel a két különböző módszer hatásainak vizsgálata a kutatás fő célja, az adatközlők nem kaptak semmilyen utasítást arra vonatkozóan, hogy hogyan olvassák fel a mondatokat, vagy, hogy alkalmazniuk kellene-e a tanultakat³.

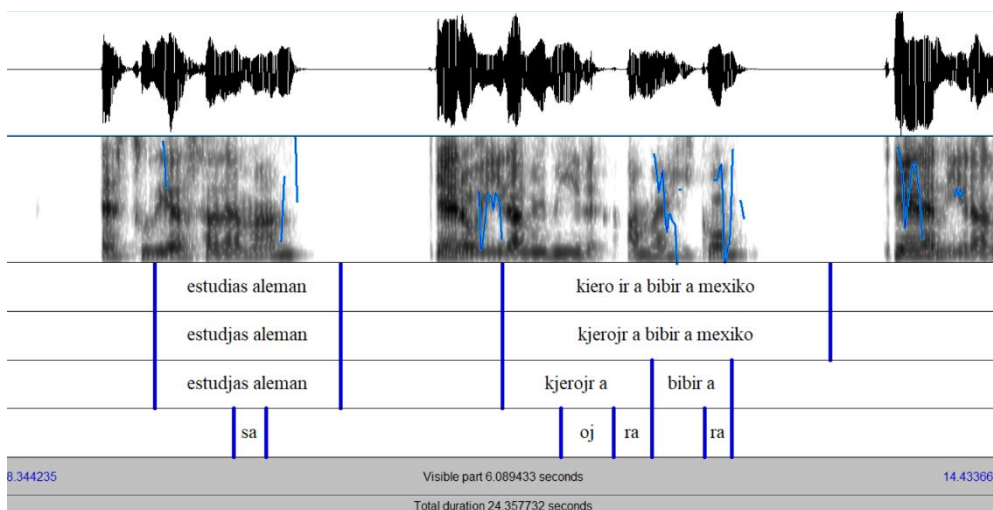
A videóhívások lezajlását követően került sor a gyűjtött minták elemzésére. A felvett videóhívásokból kivágtam a második felolvasásokat (*utóteszt*), és hangfájllá konvertáltam őket⁴. Az összesen húsz felvételt (tíz adatközlő első és második felolvasása) a *Praat* nevű programban (Boersma & Weenink, 2021) szegmentáltam és annotáltam, vagyis különválasztottam a szüneteket a tényleges beszédproduktiótól, és feliratoztam az elhangzott beszédet (Gósy & Menyhárt, 2003 alapján, idézi Bóna, 2007). Az annotáláshoz a Nemzeti Fonetikai Ábécé (IPA) karaktereit használtam. Korábbi szakirodalmi módszerekkel (Shrosbree, 2015; Goldman-Eisler, 1973; Guaitella, 1996, idézi őket Blondet, 2001; Gósy, 1997) megegyezően szünetnek azokat a néma szakaszokat tekintetem, melyek legalább 200 ms hosszúak voltak, Bóna (2005, 2007) és Gocsál (2001) alapján pedig a hangmegnyúlást a beszédproduktió részeként kezeltem. Érdeemes kitérni a zöngétlen zárhangok és zár-réshangok helyzetére is, melyek néma szakaszát (Neuberger & Grácsi, 2013) szünetként érzékeljük, mivel nincs akusztikai lenyomatuk (Bóna, 2007), pedig valójában az artikulációs részét képezik (Markó, 2005). Emiatt a magyar (Neuberger és Grácsi 2013) és a spanyol nyelvre (Iribar Ibabe & Turrez Aguirrezabal, 2010) vonatkozó, zárszakasz hosszát tárgyaló kutatások adatit figyelembe véve 50 ms-mal előrébb

² Négy fő B2-es szintű nyelvvizsgát tett, egy fő emelt szintű érettségivel szerzett B2-es szintet igazoló dokumentumot, egy fő B1-es szintűnek ítélte a saját nyelvi szintjét, míg négy fő C1-esnek értékelte a nyelvtudását.

³ Fontos kiemelni, hogy a két fázis (videóhívás előtti és közbeni mondatfelolvasás) körülményei nem egyeztek meg abból a szempontból, hogy első alkalommal egyénileg vették fel a felolvasásukat, második esetben azonban a kutatás vezetőjének jelenlétében, videóhívás részeként történt a felolvasás. Ez azonban azért nem okoz problémát, mert a két csoport között nem volt különbség, tehát az explicit tanítás és az imitálás összehasonlítása nem veszítette érvényét.

⁴ <https://cloudconvert.com/mp4-to-wav> (utolsó meglátogatás: 2023. június 24.)

helyeztem azoknak a szegmentumoknak a kezdetét, melyek /p, t, k, tʃ/-vel kezdődtek egy néma szünet után. A következő ábrán látható a szegmentálás és az annotálás a Praat programban. Mindkettőt több szinten végeztem (mondat szint-fonemikus átírás, mondat szint-fonetikus átírás, szókapcsolat-fonetikus átírás, hangkapcsolat-fonetikus átírás) későbbi felhasználás érdekében.

1. ábra. Az *Estudias alemán?* ('Németül tanulsz?') és a *Quiero ir a vivir a México* (kb. 'Mexikóban akarok lakni') mondatok szegmentálása és annotálása a Praat programban.

Mivel mind a hét mondatot kétszer olvasta fel a tíz adatközlő, és a mondatokban nyolc példa volt szótagösszevonásra és tizenegy átszótagolásra, összesen 380 szakaszban volt megtalálható a két jelenség valamelyike. Bizonyos esetekben azonban nem tudtam elemezni a kérdéses szakaszt, például szünettartás vagy hibás felolvasás miatt, ezért végül összesen 352 esetet vizsgáltam (170 az explicit tanítás és 182 az imitálás csoportjából). A szótagösszevonásnál és az átszótagolásnál is a teljes mondat, az adott szókapcsolat, és a szóhatáron található hangkapcsolat hosszát (időtartamát) külön-külön megmértem a Praat programban⁵, a kapott adatokat táblázatokban vezettem, összehasonlítva az első és a második felolvasás során mért időtartamokat, minden kontextus és adatközlő esetében, külön kezelve az explicit tanítás résztvevőit és az imitálás csoportjába tartozókat. A szótagösszevonás és az átszótagolás alkalmazását, illetve a két különböző módszer hatékonyságát az alapján határoztam meg, hogy a második felolvasás során gyorsabban ejtették-e az adatközlők a kérdéses hangkapcsolatot, mint az *előteszt* során. Ennek alapján a táblázatokban zölddel jelöltem az adott kontextus rövidebb időtartamú hangkapcsolatait (megvalósult átszótagolás és szótagösszevonás), és sárgával a hosszabb időtartamúakat, míg a 200 ms-nál hosszabb szüneteket tartalmazó hangkapcsolatokat nem vettem figyelembe. A

⁵ A mondatok és a szókapcsolatok hosszát esetleges későbbi felhasználás érdekében mértem meg, ennek a kutatásnak nem képezték részét.

következő ábrán az adatok összegzésére és jelölésére használt táblázatok egy részlete látható.

QUIERO APRENDER ESPAÑOL (mp)						
Adatközlő	Teljes mondat		Szókapcsolat: aprender español		Hangkapcsolat: [re]	
	pre	post	pre	post	pre	post
03	1,6113	1,502	1,2189	1,0894	0,1487	0,1273
06	1,5908	1,4145	0,18	1,168	0,0944	0,1063
07	1,2677	1,3924	0,9231	1,0534	0,0693	0,0757
08	1,6074	1,5641	1,1784	1,239	0,1189	0,1082
11	1,204	1,3031	0,8916	1,0226	0,125	0,0893

2. ábra. Példa az eredmények táblázatban való vezetésére és színkódolására.

Eredmények

Ennek a kutatásnak a célja az explicit tanítás és az imitálás hatásainak vizsgálata, vagyis, hogy a szótagösszevonás és az átszótagolás alkalmazásához az járul-e inkább hozzá, ha a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók megismerik és gyakorolják a két jelenséget, vagy inkább az, ha autentikus célnyelvi mintának vannak kitéve. Mindezt az alapján határoztam meg, hogy az első olvasáshoz képest (*előteszt*) melyik módszer esetében gyorsult gyakrabban és jobban a két szupraszegmentális elemet tartalmazó hangkapcsolatoknak a kiejtése. Ebben a szekcióban a vizsgálat alapján képező hangfelvételek elemzése után kapott adatokat, eredményeket összegzem.

A következő táblázat ábrázolja a szótagösszevonásra vonatkozó eredményeket. A jelenséget tartalmazó mondatok szerint láthatóak a kérdéses hangkapcsolatok (első oszlop), ezt követően pedig két szekcióba rendezve találhatóak meg a kinyert adatok. Az „Adatközlők aránya” azt mutatja meg, hogy az adott csoportba (explicit tanítás illetve imitálás) tartozó adatközlők hány százaléka alkalmazta a szótagösszevonást, vagyis hány százalékának beszédprodukcójában gyorsult a kérdéses hangkapcsolat kiejtésének sebessége az első olvasáshoz képest. A „Hangkapcsolatok gyorsulása” pedig az első és a második felolvasás esetén mért időtartam-változás mértékét (százalékos arányát) ábrázolja. A negatív érték gyorsulást, míg a pozitív lassulást jelöl. Minden esetben pirossal jelöltem az előnyösebb eredményt, vagyis azt, hogy az adott környezetben és az adott szempont szerint melyik módszer bizonyult hatékonyabbnak: az adatközlők nagyobb arányban alkalmazták a szótagösszevonást, illetve nagyobb mértékben gyorsult a kiejtésük a második olvasás során (nagyobb negatív vagy kisebb pozitív érték).

HABLO UN POCO DE INGLÉS				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[ow]	100%	60%	-24,46%	-7,54%
[ej]	100%	60%	-17,37%	-5,89%
LA HISTORIA DE ESPAÑA ES MUY INTERESANTE				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[aj]	40%	60%	+20%	-11,57%
[e]	60%	80%	+4,13%	-17,53%
QUIERO IR A VIVIR A MÉXICO				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[oj]	25%	50%	+17,28%	+9,27%
QUIEREN IR AL MUSEO REINA SOFÍA Y CONOCER EL ARTE ESPAÑOL				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[aj]	100%	0%	-52,38%	+9,01%
[e]	40%	60%	-18,54%	+6,05%
LAS EXCURSIONES DE ESTA SEMANA NO SON INTERESANTES				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[e]	40%	40%	+30,3%	+20,86%

2. táblázat. A szótagösszevonás alkalmazására vonatkozó eredmények.

A szótagösszevonás esetében mért értékekhez hasonlóan a 3. táblázat az átszótagolás vizsgálatokor kapott eredményeket ábrázolja:

QUIERO APRENDER <u>ESPAÑOL</u>				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[re]	60%	60%	+57,19%	-8,89%
LA HISTORIA DE ESPAÑA ES MUY <u>INTERESANTE</u>				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[ji]	80%	60%	-10,06%	-53,59%
¿ESTUDIAS <u>ALEMÁN?</u>				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[sa]	20%	80%	+16,32%	-1,17%
QUIERO <u>IR A VIVIR A MÉXICO</u>				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[ra] ₁	50%	25%	-15,38%	+8,77%
[ra] ₂	50%	40%	+37,1%	+3,35%
QUIEREN <u>IR AL MUSEO REINA SOFÍA Y CONOCER EL ARTE ESPAÑOL</u>				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[ni]	50%	20%	-9,06%	+12,35%
[ra]	60%	20%	-32,42%	+25,23%

[re]	100%	40%	-30,81%	-7,69%
[la]	50%	40%	-6,54%	-4,57%
LAS EXCURSIONES DE ESTA SEMANA NO SON INTERESANTES				
	Adatközlők aránya		Hangkapcsolat gyorsulása	
	Explicit tanítás	Imitálás	Explicit tanítás	Imitálás
[se]	20%	20%	+5,89%	+26,63%
[ni]	80%	80%	-21,54%	-20,96%

3. táblázat. Az átszótagolás alkalmazására vonatkozó eredmények.

Végezetül az alábbi összefoglaló táblázat mutatja az átlagos eredményeket a különböző kontextusok ábrázolása nélkül. Ebben az esetben is pirossal jelöltem a hatékonyabb módszert a különböző szempontok szerint. Zárójelben az adatok szóródása látható.

KONTEXTUSOK (a gyorsulást mutató kontextusok aránya)

	Explicit tanítás	Imitálás
szótagösszevonás	63% (0,32)	51% (0,24)
átszótagolás	56% (0,24)	44% (0,23)

HANGKAPCSOLAT GYORSULÁSA (az első és második olvasás különbsége)

	Explicit tanítás	Imitálás
szótagösszevonás	-5,13% (0,28)	0,33% (0,13)
átszótagolás	-0,85% (0,28)	-1,87% (0,22)

4. táblázat. A szótagösszevonásra és átszótagolásra vonatkozó átlagos eredmények.

Ahogy a 4. táblázatból kiolvasható, a gyorsulást mutató kontextusok arányának mérésekor (az összes lehetséges eset száma szorozva az adatközlők számával) az explicit tanítás bizonyult hatékonyabbnak a szótagösszevonás és az átszótagolás esetében is. Azt viszont fontos kiemelni, hogy az imitálás esetében is a lehetséges esetek közel felében mutatkozott gyorsulás, ez az eredmény mindkét szupraszegmentális jellemző esetében 12%-kal marad el az explicit tanítás csoportba tartozók által produkált értéktől. Ha azonban a gyorsulás mértékét vizsgáljuk az első

(előteszt) és második olvasás (utóteszt) között, kevésbé egyértelmű képet kapunk: a szótagösszevonás esetében az explicit tanításban részt vevők produkáltak nagyobb mértékű gyorsulást, míg az átszótagolás esetében az imitálás módszere tűnik hatékonyabbnak. Ebben az esetben viszont kisebb különbséget mutattak a különböző csoportoknál mért értékek: 5,46% a szótagösszevonásnál, 1,02% az átszótagolásnál. A 4. táblázatban ábrázolt adatokból az is látható, hogy az anyanyelvi minta meghallgatása után (imitálás csoport) ezeknek az adatközlőknek a beszédprodukciónak átlagosan lassult a szótagösszevonást tartalmazó kontextusok ejtése (0,33%-kal). Azt azonban továbbra is szükséges hangsúlyozni, hogy a „Hangkapcsolatok gyorsulása” szekcióban csak a gyorsulás foka látható a különböző szupraszegmentális elemet tartalmazó környezetekben, és ez nincs kihatással arra, hogy a lehetséges esetek hány százalékában jelent meg bármilyen mértékű gyorsulás („Adatközlők” szekció).

Összességében tehát, ahogy láthattuk, az explicit tanítás hatásosabbnak tűnik az imitálásnál. A kapott adatok alapján feltételezhetjük, hogy folyamatos (vagy legalábbis rendszeresebb) tanítás még jobb eredményeket érhet el. Vagyis ha például középiskolában a nyelvtanulók szótagösszevonást és átszótagolást célzó feladatokkal gyakorolnak, elképzelhető, hogy nagyobb mértékű gyorsulást látnánk, mint amit ennek a kutatásnak az adatközlői produkáltak. Azt azonban ne feledjük, hogy az imitálás után is megvalósult gyorsulás, csak kisebb mértékben, mint amit az explicit tanítással kapcsolatban láttunk, illetve ez a módszer nem képezi le teljes mértékben a huzamosabb ideig célnyelvi környezetben való tartózkodást.

Konklúzió, kitekintés

Ebben a tanulmányban két szupraszegmentális jellemző, a szótagösszevonás és az átszótagolás lehetséges fejlesztésének módszereit vizsgáltam. Ahogy láthattuk, míg a szótagösszevonás és az átszótagolás a spanyol nyelv általános jellemzője, addig a státuszuk a magyar nyelvben problémákat vet fel: a szótagösszevonás esetében például a diftongusok kérdéses helyzete megnehezítheti azt, hogy a magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtése célnyelvihez közelítsen. Ezzel szemben az átszótagolás előfordulat a magyarban, viszont bizonyos nyelvi környezetek ellentmondanak a jelenség általános szabályainak (vö. Dressler & Siptár, 1989, 1998; Szépe, 2006).

Ebből a problémás helyzetből kiindulva végeztem kutatásom, melyben spanyolt tanuló egyetemi hallgatók vettek részt, akik olyan mondatokat olvastak fel (Corpas et al., 2015), melyekben többször is előfordult a szótagösszevonás és az átszótagolás. Vizsgálatom célja az volt, hogy megvizsgáljam, az explicit tanítás (vagyis a jelensége megismerése és gyakorlása) vagy a célnyelvi beszédprodukciónak imitálása járul hozzá jobban a kérdéses jelenségek alkalmazásához, az azokat tartalmazó környezetek kiejtésének felgyorsulásához. Ahhoz, hogy mindezt elemezni tudjam, az adatközlők először felvették saját felolvasásukat, majd pedig egy videóhívásban vettek részt. A hívás során a résztvevők egyik fele megismerte a szótagösszevonás és az átszótagolás szabályait, és ezek felismerését, alkalmazását is gyakorolták. A másik csoport viszont nem kapott semmilyen információt a két szupraszegmentális elemről, hanem egy olyan hangfelvételt hallgatott meg háromszor, melyen egy anyanyelvi adatközlő olvassa fel a kutatás során használt mondatokat. A videóhívás végén minden nyelvtanuló újra felolvasta a hét mondatot. A hangfelvételeket a *Praat* nevű programban (Boersma & Weenink, 2021) elemeztem, összehasonlítva az első és a második felolvasást mindkét csoportnál. A szótagösszevonás és átszótagolás

kiejtésének gyorsulását vizsgálva azt az eredményt kaptam, hogy az explicit tanítás hatékonyabbnak tűnik, mint az imitálás.

Ennek legegyszerűbb magyarázata az lehet, hogy a két jelenség megismerése és gyakorlása valóban hatékony, és segíthet abban, hogy a szótagösszevonást és átszótagolást tartalmazó kontextusokat gyorsabban ejtsék a nyelvtanulók. És valóban, volt olyan adatközlő, aki a második felolvasás előtt jelezte, hogy igyekezni fog alkalmazni a tanultakat, annak ellenére, hogy erre külön utasítást nem kapott. Azt azonban mindenképp meg kell jegyeznünk, hogy a résztvevők ugyanazokat a mondatokat olvasták fel kétszer, tehát a másik alkalommal már ismerték azokat, és ez hozzájárulhatott a látott gyorsuláshoz, ebben az esetben azonban hasonló gyorsulást kellett volna látnunk a két csoport között. A kapott adatok tehát alátámasztják az explicit tanítás fontosságát, ezért egy másik munkám (Kovács, 2022b) részeként egy olyan tizenkét feladatból álló tematikus feladatsort terveztem, melynek segítségével a középiskolai spanyol nyelvtanulók gyakorolni tudják a szótagösszevonást és az átszótagolást tanórákon.

Egy másik tényező, amit figyelembe kell vennünk, mert befolyásolhatta a kapott eredményeket, az a két csoport videóhívásának időbeli különbsége. Míg az explicit tanításban résztvevők külön-külön megismerkedtek a jelenségek szabályaival, megjelenési formájával, és több feladat segítségével gyakorolni is tudták azokat, addig az imitálás esetében az adatfelvételen és a második felolvasáson (*utóteszt*) kívül csupán egy rövid hangfelvétel háromszori meghallgatásából állt a videóhívás. Ezen kívül azt is figyelembe kell venni, és később akár részletesebben megvizsgálni, hogy talán az eleve gyorsabb kiejtéssel (tehát magasabb beszéd- és artikulációs tempóval) rendelkező adatközlők számára az explicit tanítás talán nem ért el jelentős gyorsulást. Ennek fényében érdemes lenne a jelenségek alkalmazását a tempóértékekkel összefüggésben is vizsgálni (lásd például Gabriel et al., 2018, az átszótagolásra vonatkozóan).

Végezetül pedig árnyaltabb képet kapnánk a két vizsgált módszer hatékonyságáról, ha egy későbbi kutatás során másfajta eljárást (is) alkalmazva határoznám meg a megvalósult szótagösszevonást és átszótagolást. Fougeron és munkatársai (2003) például a francia nyelvre vonatkozóan azt találták, hogy az átszótagolt mássalhangzó rövidebb, mint a szó eleji (átszótagolásra nem alkalmas) mássalhangzó. Ehhez azonban olyan korpusz felépítésre lenne szükség, melynek mondatai mindkét említett kontextusban tartalmaznak azonos mássalhangzókat (minimál párok). A nem azonos magánhangzók diftongussá való redukálódását vagy hiátusként való ejtését pedig Aguilar (1999) adatai (időtartam) alapján is tudnám mérni.

Köszönetnyilvánítás

Jelen kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-21-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült. Szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Baditzné Dr. Pálvölgyi Katának odaadó segítségével.

Irodalom

Aguilar, L. (1999). Hiatus and diphthong. Acoustic cues and speech situation differences. *Speech Communication, 28*, 57-74.

- Aguilar, L.. (2003). Effects of prosodic and segmental variables on vowel sequences pronunciation in Spanish. In. Solé, M. J., Recasens, D., & Romero, J. (eds.). *15th International Congress of Phonetic Sciences*. 2111-2114.
- Alba, M. C. (2006). Accounting for Variability in the Production of Spanish Vowel Sequences. In. Sagarra, N., & Toribio, A. J. (eds.). *Selected Proceedings of the 9th Hispanic Linguistics Symposium*. Somerville, MA, Cascadilla Proceedings Project, 273-285.
- Baditzné, P. K. (2014). ¿Cómo logro que mis alumnos conversen con espontaneidad en español en un contexto no hispanohablante? In. Izquierdo, J. M. (ed.). *V Congreso Internacional de FLAPE. ¿Qué español enseñar y cómo? Variedades del español y su enseñanza*. Jornadas Pedagógicas. Ministerio de Educación y Cultura, 1-9.
- Baditzné, P. K. (2019). ¿Debería importarnos la pronunciación en la enseñanza del español con fines específicos? In. Nyakas, J., & Gazsi, R. D. (eds.). *Lingua – Corvinus Nyelvi Napok tanulmánykötet*. Budapesti Corvinus Egyetem Corvinus Idegennyelvi Oktató- és Kutatóközpont, Budapest. 232-243.
- Baditzné, P. K. (2020). Magyar ajkú spanyol nyelvtanulók kiejtése spanyol anyanyelvűek szemével. In. Fóris, Á., Bölcskei, A., Nádor, O., & Sólyom, R. (eds.). *Nyelv, kultúra, identitás. Alkalmazott nyelvészeti kutatások a 21. századi információs térben*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 13-18.
- Baditzné, P. K. (2021). Rasgos del perfil melódico del español hablado por húngaros. In. Font-Rotchés, D., & Cantero Serena, F. J. (eds.). *Entonaciones del español*. Ediciones Octaedro, Barcelona. 149-166.
- Blondet, S. M. A. (2001). Las pausas llenas. marcas de duda e identidad lingüística. *Lingua Americana*, 5(8), 5-15.
- Boersma, P., & Weenink, D. (2021). *Praat. doing phonetics by computer* [számítógépes program]. 6.1.52.-es verzió. <http://www.praat.org/>
- Bóna, J. (2005). A hadaró és a gyors beszéd temporális sajátosságai. *Magyar nyelvőr*, 129(2), 235-242.
- Bóna, J. (2007). *A felgyorsult beszéd produkciós és percepciós sajátosságai* [doktori disszertáció]. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Brown, E. L., & Torres Cacoullós, R. (2002). ¿Qué le vamoher?. Taking the Syllable out of Spanish /s/ Reduction. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 8(3), 17-31.
- Burchfield, L. A., & Bradlow, A. R. (2014). Syllabic reduction in Mandarin and English speech. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 135, 270-276.
- Civit Contra, R. (2018). Del fonema a la frase. Resilabificación en la clase de español elemental. *Kwansei Gakuin University Humanities Review*, 23, 205-223.
- Corpas, J., García, E., & Garmendia, A. (2015). *Aula Internacional 1*. Difusión, Barcelona.
- Deme, L. (1971-1972). A magyar fonémák rendszeréhez és rendszerezéséhez. *Néprajz és Nyelvtudomány*, 15-16, 89-99.

- Dressler, W. U., & Siptár, P. (1989). Towards a Natural Phonology of Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica*, 39(1-4), 29-51.
- Dressler, W. U., & Siptár, P. (1998). A magyar nyelv természetes fonológiája felé. In Péter M. (szerk.). *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XIX*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 35-39.
- Espinosa, A. M. (1924). Synalepha and Syneresis in Modern Spanish. *Hispania*, 5(7), 299-309.
- Fougeron, C., Bagou, O., Content, A., Stefanuto, M., & Frauenfelder, U. (2003). Looking for acoustic cues of resyllabification in French. In Solé, M. J., Recasens, D., & Romero, J. (eds.). *15th International Congress of Phonetic Sciences*. Causal Productions Pty Ltd, 2257-2260.
- Gabriel, C., Meisenburg, T., & Wocker, B. (2018. június 13-16.). Intonation and (re)syllabification in L2 French interrogatives produced by L1 German learners. Comparing different proficiency levels. In *Proceeding of Speech Prosody 2018*. 833-837.
- Gocsál, Á. (2001). Gyorsabban beszélnek-e a nők, mint a férfiak? *Beszédkutatás 2001*, 61-72.
- Gósy, M. (1997). A magyar beszéd tempója és a beszédmegértés. *Magyar Nyelvőr*, 121(2), 129-139.
- Gósy, M. (2004). *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Gutiérrez, N., Palma, A., & Santiago, J. (2003). El papel de la sílaba y de la rima en producción del lenguaje. Evidencia desde los errores del habla en español. *Psicológica*, 24, 57-78.
- Hauser, A. (1959). Cómo hablan los húngaros del Río de la Plata. *Archivum. Revista de la Facultad de Filosofía y Letras*, 9, 39-55.
- Hegedüs, R. (2019). *Tanárnő, mikor beszélgetünk a robottal? Szorongásoldás kiskamasz korban idegennyelv órán a mesterséges intelligencia segítségével [TDK-dolgozat]*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Him Fábrega, R. (2015). Sobre enclisis y elisión en griego antiguo. *Káñina*, 39(2), 173-180.
- Hualde, J. I. (2014). *Los sonidos del español*. Cambridge University Press, New York, NY.
- Hualde, J. I. (2020). Syllable merger. In Colina, S., & Martínez-Gil, F. (eds.). *The Routledge Handbook of Spanish Phonology*. Routledge, New York, NY. 162-180.
- Hualde, J. I., Olarrea, A., Escobar, A. M., & Travis, C. E. (2010). *Introducción a la lingüística hispánica*. Cambridge University Press, New York, NY.
- Iribar Ibabe, A., & Túrrez Aguirrezábal, I. (2010). Datos para la caracterización acústica de las oclusivas sordas en al ámbito vasco-románico. In Gómez Seibane, S., & Ramírez Luengo, J. L. (eds.). *Meastran en mucho. Estudios filológicos en homenaje a Carmen Isasi Martínez*. Voces del Sur, Buenos Aires. 149-158.

- Kálmán, L., & Nadasdy, Á. (2007). *Hajnali hárompercesek a nyelvőrő*. <http://budling.nyttud.hu/~kalman/arch/hajnali.pdf>
- Kassai, I. (2003a). A magyar köznyelvben nincsenek diftongusok. In: Hunyadi, L. (ed.). *Kísérleti fonetika. Laboratóriumi fonológia a gyakorlatban*. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen. 23-26.
- Kassai, I. (2003b). Kell-e a magyar köznyelvben diftongusnak lennie? In: Hunyadi, L. (ed.). *Kísérleti fonetika. Laboratóriumi fonológia a gyakorlatban*. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen. 33-36.
- Kovács, D. (2022a). Syllable Contraction in Spanish Dialects and B2 Level Hungarian Learners of Spanish. *PHONICA*, 18, 3-23.
- Kovács, D. (2022b). *El desarrollo de la producción oral de estudiantes del español a través de practicar rasgos suprasegmentales en el instituto* [mesterszakos szakdolgozat]. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Kylstra, A. D., & de Graaf, T. (2003). Vannak-e diftongusok a magyar köznyelvben? In: Hunyadi, L. (ed.). *Kísérleti fonetika. Laboratóriumi fonológia a gyakorlatban*. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, Debrecen. 17-22.
- Lahoz-Bengochea, J. M., & Jiménez-Bravo, M. (megjelenés alatt). Spoken word boundary detection in ambiguous resyllabification contexts in Spanish [benyújtott kézirat]. *Laboratory Phonology*.
- Lipski, J. M. (1996). *El español de América*. Ediciones Cátedra, Madrid.
- Lipski, J. M. (2007). El español de América en contacto con otras lenguas. In: M. Lacorte (koord.). *Lingüística aplicada del español*. La Muralla, S.L., Arco/Libros, 309-345.
- Markó, A. (2005). *A spontán beszéd néhány szupraszegmentális jellegzetessége* [doktori disszertáció]. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.
- Michnowicz, J., & Kagan, L. (2016). On glottal stops in Yucatan Spanish. language contact and dialect standardization [benyújtott kézirat]. In: Sessarego, S. & Tejedo-Herrero, F. (eds.). *Selected Proceedings of the 7th Workshop on Spanish Sociolinguistics*. John Benjamins, Amsterdam.
- Nadasdy, Á., & Siptár, P. (1994). A magánhangzók. In: Kiefer, F. (ed.). *Strukturális magyar nyelvtan. 2. Fonológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 42-182.
- Neuberger, T., & Grácsi, T. E. (2013). Az alveoláris zöngétlen explozív variabilitása. *Beszédkutatás*, 21, 160-172.
- Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Osztály (NYAK). (2002)_ 3. fejezet. Közös referenciaszintek. In: *Közös Európai Referenciakeret 2002 - magyar változat*. 27-54.
- Oropeza Escobar, M. (2012). Variación, reanálisis y analogía en la adquisición de la fonología del español. *Revista de Investigación Educativa*, 15, 48-68.
- Planas-Morales, S. (2013). El grupo rítmico y el grupo fónico en la clase de ELE. *Revista Internacional de Lenguas Extranjeras*, 2, 67-80.

- Poller, L. (2018a). *El desarrollo de la pronunciación en las clases de español como lengua extranjera. La realización de las vocales [a] y [e]* [mesterszakos szakdolgozat]. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Poller, L. (2018b). La influencia de la lengua materna en la pronunciación española de los hablantes húngaros. la realización de las secuencias vocálicas y de las fricativas velares sordas. In. Baditzné, P. K., & Hidalgo, V. (eds.). *Cuadernos ELtE 2017. El teatro como atajo pedagógico*. Agregaduría de Educación de la Embajada de España en Hungría, Budapest. 53-61.
- Puigvert Ocal, A. (2016). Nuevos enfoques del contraste de lenguas en la enseñanza de la pronunciación del español como lengua extranjera. In. O. Cruz Moya, & Lamolda González, M. Á.. *La formación y competencias del profesorado de ELE. XXVI Congreso Internacional ASELE*. Asociación para la Enseñanza del Español como Lengua Extranjera, 835-847.
- Robinson, K. (2012). The dialectology of syllabification. A review of variation in the Ecuadorian Highlands. *Romance Philology*, 66, 115–145.
- Selting, M., Auer, P., Barthweingarten, D. et al. (2019). Un sistema para transcribir el habla en la interacción. *GAT 2. Gesprächsforschung*, 20, 64-114.
- Shrosbree, M. (2015. augusztus 10-14.). *Cross-Linguistic Articulation Rate among Near-Balanced Bilinguals and Implications for Second Language Fluency Measurement* [konferencia-előadás]. 18th International Congress of Phonetic Sciences, Glasgow, Egyesült Királyság.
- Sinka, A. D. (2021). *Análisis de errores de pronunciación de palabras españolas en el espejo de la inteligibilidad lingüística* [mesterszakos szakdolgozat]. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Siptár, P. (2003). Hangtan. In. É. Kiss K., Kiefer, F., & Siptár, P. (eds.). *Új magyar nyelvtan*. Osiris Kiadó, Budapest. 287-384.
- Steriade, D. (1988). Greek accent. A case for preserving structure. *Linguistic Inquiry*, 19(2), 271-314.
- Szépe, J. (2006). Történetek egy lovag botlásairól. In. Cser, A. (szerk.). *Köszöntő kötet Szende Tamás tiszteletére*. Open Art, Budapest. 77-99.
- Szigetvári, P. (2014). A kérdésben a válasz. *Nyelv és Tudomány*. <https://www.nyest.hu/hirek/a-kerdesben-a-valasz>
- Törkenczy, M., & Siptár, P. (2000). Magánhangzó ~ semmi váltakozások a magyarban. *Nyelvtudományi Közlemények*, 97, 64-130.